

УКРАЇНА

Житомирське обласне комунальне агролісогосподарське підприємство
«Житомироблагроліс»

Житомирської обласної ради

ДП «Малинський лісгосп АПК»

Пошт.адреса: 11642, вул. Молодіжна-4, с. Малинівка, Коростенський район, Житомирської області

Юр.адреса: 11642, вул. Молодіжна-4, с. Малинівка, Коростенський район, Житомирської області

Тел/факс: (04133)9-77-60/9-74-77

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

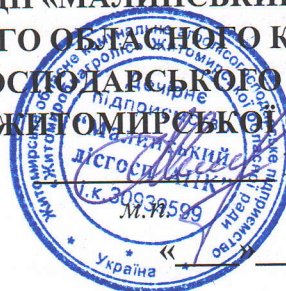
ДП «МАЛИНСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК»

ЖИТОМИРСЬКОГО ОБЛАСНОГО КОМУНАЛЬНОГО

АГРОЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

«ЖИТОМИРОБЛАГРОЛІС» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

П.П. ГАЄВСЬКИЙ

2023 р.

Звіт

за результатами післяпроектного моніторингу впливу на довкілля
(до початку реалізації планованої діяльності)

планованої діяльності:

«Суцільні санітарні рубки – площа 661,6 га, Коростенський район,
Житомирська область»

Дочірнє підприємство «Малинський лісгосп АПК»

Житомирського обласного комунального

агролісогосподарського підприємства «Житомироблагроліс»

Житомирської обласної ради,

у відповідності до Висновку з оцінки впливу на довкілля

від 26.09.2022 року №21/01-202112229176/1

с. Малинівка – 2023

РЕФЕРАТ

Об'єкт дослідження: вплив планованої діяльності «Суцільні санітарні рубки - площа 661, 6 га Коростенський район Житомирська область», що планується здійснювати на території лісового фонду Дочірнього підприємства «Малинський лісгосп АПК» Житомирського обласного комунального агролісгосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради на компоненти смарагдового об'єкту.

Предмет дослідження: стан та наявність видового різноманіття флори і фауни, рідкісні та зникаючі види тварин і рослин, що занесені до Червоної книги України й інших міжнародних конвенцій, типи оселищ та середовища існування.

Мета роботи: провести оцінку наявності природних оселищ, видів флори і фауни, що охороняються Червоною книгою України, Резолюціями 4 і 6 Бернської конвенції та іншими міжнародними договором, ратифікованими від імені України у межах об'єкту планованої діяльності, де планується проведення суцільних санітарних рубок.

Методи дослідження: наукові дослідження включали виконання камеральних та польових робіт, а саме огляд джерел наукової літератури; розробка маршрутних шляхів; оцінювання об'єктів природно-заповідного фонду та їх локалізація; аналіз локалізації об'єкту у межах Смарагдової мережі на основі розроблених карт і ГІС-баз даних; оцінювання стану природних оселищ, популяцій видів флори та фауни, що знаходяться під охороною.

Польові роботи включали: обстеження території, де планується проведення суцільних санітарних рубок і суміжних територій на предмет природних оселищ та видового різноманіття флори та фауни, що потребують охорони. Польові роботи виконані із використанням основних методів геоботанічних, зоологічних, орнітологічних досліджень із застосуванням візуальних спостережень та дослідження, опитування населення, фахівців лісового господарства.

ЗМІСТ

1.	Загальна характеристика планованої діяльності Дочірнього підприємства «Малинський лісгосп АПК» та його локалізація	4
2.	Програма та методика досліджень	6
3.	Територія планованої діяльності ДП «Малинський лісгосп АПК» у межах об'єкту Смарагдової мережі	9
4.	Характеристика природних оселищ	11
5.	Характеристика рідкісних та зникаючих видів флори, які підлягають охороні та збереженню	16
6.	Характеристика рідкісних та зникаючих видів фауни, які підлягають охороні та збереженню	18
	Висновки	22
	Список використаних джерел	24
	Додатки	26

1. Загальна характеристика планованої діяльності

ДП «Малинський лісгосп АПК» та його локалізація

На виконання Висновку з оцінки впливу на довкілля від 26.09.2022 року №21/01-202112229176/1 планованої діяльності ДП «Малинський лісгосп АПК» Житомирського обласного комунального агролісгосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради «Суцільні санітарні рубки – площа 661,6 га, Коростенський район, Житомирська область» (реєстраційний номер справи про оцінку впливу на довкілля планованої діяльності 202112229176) до початку планованої діяльності визначено провести дослідження біологічного різноманіття в об'єкті Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348).

Місцем провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля є території Дочірнього підприємства «Малинський лісгосп АПК» Житомирського обласного комунального агролісгосподарського підприємства «Житомироблагроліс» (далі – ДП «Малинський лісгосп АПК») в межах Коростенського адміністративного району Житомирської області, а саме: Барвінківське лісництво (159,5 га); Ворсівське лісництво (132,4 га); Недашківське лісництво (128,8 га); Привітнянське лісництво (240,9 га). ДП «Малинський лісгосп АПК» розташований за адресою: 11002, Житомирська область, с. Малинівка, вул. Молодіжна, буд. 4

Територія Барвінківського, Ворсівського, Недашківського та Привітнянського лісництв входить до складу ДП «Малинський лісгосп АПК». Його локалізація в межах території Коростенського адміністративного району Житомирської області.

ДП «Малинський лісгосп АПК» має недержавну форму власності і основним видом його діяльності визначено: 02.10 Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві, а додаткові: 01.29 Вирощування інших багаторічних культур; 01.70 Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг; 02.20 Лісозаготівлі; 02.40 Надання допоміжних послуг у лісовому господарстві; 16.10 Лісопильне та стругальне виробництво та інші.

Планована діяльність відноситься до першої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля, а саме: п. 21 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (усі суцільні та поступові рубки головного користування та суцільні санітарні рубки на площі понад 1 гектар).

2. Програма та методика досліджень

Проведення дослідження щодо наявності природних оселищ, біологічного різноманіття, ідентифікації рідкісних та зникаючих видів флори і фауни на території об'єкту планованої діяльності ДП «Малинський лісгосп АПК» охоплювало квітень 2023 року у проміжки часу характерні для вегетаційного періоду та життєвих циклів об'єктів дослідження.

Програмою дослідження передбачалося проведення польових та камеральних робіт, які включали:

- розташування земель лісового господарства відносно об'єктів Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) та Teteriv river valley (UA0000320) на основі аналізу ГІС-баз даних, доступних інформаційних та джерел наукової літератури;

- оцінювання типів природних оселищ Смарагдової мережі, що охороняються Резолюцією 4 Бернської конвенцією;

- встановлення стаційного розміщення популяцій раритетних представників флори і фауни, що повністю чи частково розташовані на території планованої діяльності або межують з нею і можуть зазнати негативного впливу;

- ідентифікацію видів флори та фауни, що внесено до переліку видів Резолюції 6 Бернської Конвенції, та інших міжнародних договорів, ратифікованих від імені України і охороняються в об'єкті Смарагдової мережі «Irsha river valley in Zhytomyr region» (UA0000348) та Teteriv river valley (UA0000320).

Застосовували такі методи дослідження: детально-маршрутні, описові, статистичні, аналітичні, порівняльні, біоіндикаційні, комплексні, ландшафтно-екологічні, ботанічні, зоологічні, орнітологічні, польові, ретроспективного аналізу, моніторингу, картографічні.

При визначенні природних оселищ користувалися актуальною класифікацією оселищ EUNIS (2016) та характеристиками для визначення оселищ I-III рівнів з ознаками найбільшої діагностичної цінності. Також, порівнювали природні оселища з їх аналогами у Зеленій книзі України та в Національному каталозі біотопів України (UkrBiotop), що включають інформацію про усю

різноманітність біотопів (природних оселищ) України, загрози для них та рекомендації по збереженню.

Детальні дослідження включали аналіз та ідентифікацію наявних представників флори і фауни, виявлення рідкісних та зникаючих видів тварин і рослин за прокладеними маршрутами на задалегідь визначених точках, які були локалізовані на ділянках, що знаходяться у безпосередній близькості від ділянок планованої діяльності.

Серед об'єктів флори здійснювали аналіз деревних рослин, чагарників, трав'янистих рослин, лишайників. Особливу увагу приділяли насадженням з незадовільним санітарним станом, що визначені за результатами лісопатологічного обстеження, як уражені та з ознаками всихання сильної інтенсивності внаслідок пошкодження верхівковим короїдом і враження кореневою губкою.

Серед представників фауни виявляли ссавців, птахів, комах, плазуни.

Аналізували дані, доступні в оприлюднених документах:

- Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Житомирської області <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/ekologichnyj-monitoring/regionalni-dopovidi-pro-stan-navkolyshnogo-seredovyshha-v-ukrayini/>
- Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2027 року <https://oda.zht.gov.ua/main/rozroblennya-proektu-strategiyi-rozvytku-zhytomyrskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku/rozroblennya-strategiyi-rozvytku-zhytomyrskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku/>
- Екологічний паспорт Житомирської області https://eprdep.zht.gov.ua/Ekopasport_2021.pdf
- Програма Emerald Network Viewer <https://emerald.eea.europa.eu/>;
- Території, що пропонуються до включення у мережу Емеральд (Смарагдову мережу) України («тіньовий список», частина 2) (2019).

Назви видів флори та фауни і типів рослинних угруповань зазначали відповідно до номенклатури, прийнятої у спеціальній літературі, у тому числі, в національних та міжнародних охоронюваних списках. Виявлені під час польових дослідженнях види тварин і рослин було ідентифіковано з використанням

наукової літератури та порівняно з переліком видів, що підлягають особливій охороні на території області, переліком видів Червоної книги України, Резолюцій 4 і 6 Бернської конвенції, Європейського Червоного Списку, МСОП та CITES.

Польові обстеження проведено доктором біологічних наук, професором, завідувачем кафедри екології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Волошиною Наталією Олексіївною.

3. Територія планованої діяльності ДП «Малинський лісгосп АПК» у межах об'єкту Смарагдової мережі

Житомирська область знаходиться у двох природно-кліматичних зонах: Лісостеп (19 %) та Полісся (81 %). Території області суттєво відрізняються геологічною будовою, ландшафтною структурою, ґрунтами, лісистістю, ступенем сільськогосподарського освоєння території та видовим складом рослинності. Область багата на різноманітні корисні копалини. За запасами лісових ресурсів Житомирська область займає провідне місце в Україні із загальною площею лісового фонду 1 093 459 га.

В межах ДП «Малинський лісгосп АПК» частково (з північної сторони) розташована територія об'єкту Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348), загальною площею 10 116,90 га. Зі східної сторони поблизу Привітнянського лісництва знаходиться об'єкт Teteriv river valley (UA0000320), загальною площею 51 710,29 га,

Загальна характеристика об'єктів Смарагдової мережі, які частково перекриваються із лісовими масивами ДП «Малинський лісгосп АПК» або знаходяться неподалік, наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика об'єктів Смарагдової мережі

Код об'єкту мережі	Назва об'єкту мережі	Площа, га	Кількість об'єктів охорони (види, оселища), шт								
			оселища	птахи	ссавці	безхребетні	рептилії	амфібії	риби	рослини	Всі таксони
UA0000348	Irsha river valley in Zhytomyr region	10 116,90	-	2	-	1	1	2	4	-	10
UA0000320	Teteriv river valley	51 710,29	-	-	1	-	1	2	4	2	10

Під охороною Резолюції 6 Бернської конвенції, за даними останнього оновлення онлайн-сервісу Emerald - standard data form, в Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) знаходиться 10 видів тварин, а саме: 2 види амфібіїв, 1- рептилія, 4 види риб, 2 види птахів і 1 вид безхребетних.

Поблизу кварталів 73 і 74 Привітнянського лісництва знаходиться об'єкт Teteriv river valley (UA0000320), де охороняються 2 види рослин та 8 видів тварин, а саме: 1 вид ссавців, 2 - амфібій, 1 - рептилій, 4 - риби.

Більшість видів є ідентичними для обох об'єктів Смарагдової мережі.

Квартали, або частини цих кварталів, а саме: Ворсівського (кв. _____), Барвінківського (кв. _____) та Привітнянського лісництва (кв. _____) включено до об'єкту Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348), а квартали _____ знаходяться найближче до об'єкту Teteriv river valley (UA0000320).

Квартально-видільний перелік надається у звіті з конфіденційною інформацією.

Територія Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) і Teteriv river valley (UA0000320) є важливою для міграцій птахів, а також створює умови, необхідні для збереження заплавної екосистем. В долині р. Ірша зареєстровано знахідки черепахи болотяної (*Emys orbicularis*), кумки червоночеревої (*Bombina bombina*) та тритона гребінчастого (*Triturus cristatus*). На території об'єкту виявлені також види з Червоної книги України: махаон (*Papilio machaon*), мідянка звичайна (*Coronella austriaca*), ялець звичайний (*Leuciscus leuciscus*), минь річковий (*Lota lota*).

Природні оселища під охороною Резолюції 4 Бернської конвенції відсутні в об'єктах Teteriv river valley (UA0000320) і Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348).

Територія Дочірнього підприємства «Малинський лісгосп АПК» частково входить до об'єкту Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) в межах кварталів або частини цих кварталів, а саме: Ворсівського (кв. _____), Барвінківського (кв. _____) та Привітнянського лісництва (кв. _____). Квартали _____ Привітнянського лісництва знаходяться найближче до об'єкту Teteriv river valley (UA0000320) Смарагдової мережі.

Квартально-видільний перелік надається у звіті з конфіденційною інформацією.

4. Характеристика природних оселищ на території

Одним із критеріїв виділення території Смарагдової мережі є їх цінність для збереження оселищ визначених Резолюцією 4 Постійного комітету Бернської конвенції.

ДП “Малинський лісгосп АПК” частково розташовано на території об’єкту Смарагдової мережі *Irsha river valley in Zhytomyr region* (UA0000348). Об’єкт відноситься до континентального біогеографічного регіону, загальною площею: 10116,9 га.

Території річка Ірша є лівою притокою річки Тетерів Житомирської області, що протікає в Україні в Коростенському районі, а також частково (від гирла річки Різні) у Вишгородському районі Київської області. Вода з Малинського водосховища надходить у водогін міста, використовується для технологічних потреб паперової фабрики та інших підприємств (Єльнікова Т.О., 2021).

Для охорони в межах об’єкту Смарагдової мережі «Irsha river valley in Zhytomyr region» (UA0000348) і Teteriv river valley (UA0000320) на даний час не визначено природних оселищ із Резолюції 4 Бернської конвенції.

Долина річки Ірша в Житомирській області (*Irsha river valley in Zhytomyr region*) розташована в Коростенському районі Житомирської області. Попередніми дослідженнями було встановлено наявність в природних оселищ, які було пропонувано до внесення в «тіньовий список» Смарагдової мережі в Україні без зміни її загальної площі (ч. 2, 2019). Їх наявність і локалізація потребують підтвердження.

Із природних оселищ I-III рівнів класифікації EUNIS та оселищ з Резолюції 4 (1996) Постійного комітету Бернської конвенції (2016), пропонують до охорони наступні:

Із групи С – материкові поверхневі води (В – континентальні водойми та водотоки):

C1.222 : Постійні стоячі мезотрофні водойми з угрупованням *Hydrocharis morsus-ranae*;

C1.225 : Угруповання *Salvinia natans*;

C2.27 : Рослинність водотоків зі швидкою течією і мезотрофною водою (Mesotrophic vegetation of fast-flowing streams);

C2.28 : Рослинність водотоків зі швидкою течією і евтрофною водою;

C2.33 : Рослинність водотоків з повільною течією і мезотрофною водою;

C2.34 : Рослинність водотоків з повільною течією і евтрофною водою;

C3.4 : Маловидові угруповання низькорослих біляводних або земноводних рослин;

C3.51 : Угруповання низьких земноводних однорічників з угрупованням *Cyperus fuscus*, *Cyperus michelianus*, *Cyperus flavescens* та інших низькорослих видів.

Із групи Е - території з домінуванням трав, мохоподібних і лишайників (Т-трав'яні біотопи):

Е1.9: Незімкнуті несередземноморські сухі ацидофільні й нейтрофільні трав'яні угруповання з проективним покриттям 30-70 %. Незімкнуті некальцефільні, переважно піщані, угруповання. Домінантами в різних підтипах можуть бути *Agrostis spp.*, *Calamagrostis epigeios*, *Corynephorus canescens*, *Cladonia spp.*, *Cetraria spp.*, *Festuca beckeri*, *Festuca polesica*. Характерними є *Ceratodon purpureus*, *Corispermum nitidum*, *Euphorbia seguierana*, *Jasione montana*, *Kochia laniflora*, *Koeleria glauca s. l.*, *Rumex acetosella*, *Salix rosmarinifolia*, *Sedum acre*, *Spergula morisonii*, *Stipa borysthenaica*, *Syntrichia ruralis*, *Teesdalia nudicaulis*, *Thymus serpyllum*.

Е 2.2 : Рівнинні та низькогірні сінокісні луки. Мезофільні сінокосяки. Типовими домінантами є *Agrostis gigantea*, *Arrhenatherum elatius*, *Dactylis glomerata*, *Trisetum flavescens*, *Festuca pratensis*, *Poa pratensis*.

Е 3.4 : Вологі і мокрі евтрофні і мезотрофні луки, характерні для рівнин і низькогір'я з переважанням видів Poaceae, Cyperaceae, Juncaceae. Типові домінанти: *Alopecurus pratensis*, *Deschampsia caespitosa*, *Juncus spp.*, *Poa palustris*, *Scirpus sylvaticus*. Рослинні угруповання переважно належать до союзів Calthion і Deschampsion caespitosae.

Із групи F - Пустини, чагарники і тундра (Ч – чагарникові і чагарничкові біотопи):

F 9.1 : Прирічкові чагарники, угруповання, висота яких не перевищує 5 м (*Amorpha fruticosa*, *Myricaria germanica*, *Salix acutifolia*, *Salix cinerea*, *Salix pentandra*, *Salix purpurea*, *Salix triandra*, *Salix viminalis*). Угруповання належать до союзів *Artemisio dniproicae-Salicion acutifoliae*, *Rubo caesii-Amorphion fruticosae*, *Salicion eleagno-daphnoidis*, *Salicion triandrae*.

Із групи G - Ліси, рідколісся та інші лісові землі (Д – лісові біотопи):

G 1.11: Прирічкові вербові ліси характерні для заплавних і галерейних лісів з домінуванням *Alnus*, *Betula*, *Populus* або *Salix*. На території України домінують *Alnus incana*, *Salix alba*, *Salix fragilis*. З *Salix spp.* нерідко співдомінують *Populus nigra*, *Populus alba*, *Populus tremula*. Союзи *Alnion incanae*, *Salicion albae*.

G1.22. Мішані дубово-в'язово-ясенові ліси великих рік (Аналог в UkrBiotop: G:1.217 Заплавні дубові ліси). Ліси заплав великих річок, інколи трапляються на слабо дренованих плакорах. Часто добре розвинута синюзія весняних геофітів, яка літом змінюється нітрофільними мезофільними видами. Більшість лісових масивів є фрагментованими, або похідними, що утворились на місці вирубаних дубових лісів.

Територія ДП “Малинський лісгосп АПК” частково розташована в межах об’єкту Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348). За результатами польових досліджень на ділянках планованої діяльності відсутні природні оселища, що охороняються Резолюцією 4 Бернської конвенції «Про зникаючі природні оселища, що потребують спеціальних заходів для їх збереження» та їх аналоги у Національному каталозі біотопів України (UkrBiotop) і переліку угруповань Зеленої книги України.

Відомості перевірено на доступних веб-сайтах в органах місцевого самоврядування, обласної держадміністрації, адміністрації території природно-заповідного фонду.

Під час польових досліджень встановлено такі типи природних оселищ та аналоги біотопів за класифікацією Національного каталогу біотопів України і угруповань Зеленої книги України.

Оселища групи G : Ліси та інші лісові землі з домінуванням дерев, де висота дерев не менше 5 м, зімкнутість деревостану не менше 10 %.

G1C : Мішані лісові культури. Лісові культури інтродуцентів або місцевих видів у невласливих їм умовах. Найчастіше культури гледичія колюча (*Gleditsia triacanthos*), дуб червоний (*Quercus rubra*), робінія звичайна (*Robinia pseudoacacia*). (Аналоги в UkrBiotop: I:4.111 Штучно створені біотопи листяних дерев; I:4.23 Алеї дерев. В Зеленій книги України: – відсутні).

G 1.11: Прирічкові вербові ліси характерні для заплавних і галерейних лісів. (UkrBiotop: G:1.111 Довгозаплавні вербняки з *Salix alba*; G:1.112 Короткозаплавні вербняки з *Salix alba*; G:1.1123 Осокорники з *Populus alba*, *Populus nigra*).

G3.1. Рівнинні ялинові ліси. Ліси *Picea* і *Abies*. (Аналоги в UkrBiotop: G:2.111 Ліси *Picea abies* Полісся. G3.1. Ялицеві і ялинові ліси нижньої частини лісового поясу на багатих ґрунтах. Ліси *Picea* і *Abies* (Аналоги в UkrBiotop: G:2.121 Ліси *Abies alba* Розточчя. Зелена книга України: 64. Угруповання буково–ялицевих лісів (Fageto (*sylvaticae*)–*Abieta (albae)*) та грабово–буково–ялицевих лісів (Carpineto (*betuli*)–Fageto (*sylvaticae*)–*Abieta (albae)*); 65. Угруповання звичайнодубово–ялицевих лісів (Querceto (*roboris*)–*Abieta (albae)*); 66. Угруповання звичайнососново–ялицевих лісів (Pineto (*sylvestris*)–*Abieta (albae)*) та звичайнососново–ялиново–ялицевих лісів (Pineto (*sylvestris*)–*Piceeto (abietis)*–*Abieta (albae)*)).

Аналоги в Зеленій книзі України: 69. Угруповання ялинових лісів (*Piceeta abietis*).

F 9.1 : Прирічкові чагарники, угруповання (аналог в UkrBiotop: G:1.115 Вербові зарості на заплавах річок, аналог в Зеленій книзі України відсутній).

E 3.4 : Вологі і мокрі евтрофні і мезотрофні луки, характерні для рівнин і низькогір'я.

Ключовими біотопами з наявністю об'єктів, які мають природоохоронне значення в межах ДП “Малинський лісгосп АПК” є :

1. Болота і країни боліт;
2. Ділянки лісу вздовж струмків, тимчасових водотоків та навколо тимчасових водних об'єктів, які не виділені лісовпорядкуванням як ОЗД;

3. Ділянки, які відрізняються по умовах зволоження;
4. Ділянки на різних елементах рельєфу;
5. Ділянки, які відрізняються по складу рослинності, віку , ґрунтовому покриву та з наявністю Червонокнижних видів.

Рослинні угруповання, які занесені до Зеленої книги України на території ДП “Малинський лісгосп АПК” не реєструють.

*На території планованої діяльності ДП «Малинський лісгосп АПК» розташовано природні оселища F 9.1, E 3.4, G 1.11, G1C, G3.1, які на даний час не знаходяться під охороною Резолюції 4 Бернської конвенції в межах об’єкту Смарагдової мережі *Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348)*. За умови виявлення цінних природних оселищ об’єктів Смарагдової мережі під час щорічних моніторингових досліджень післяпроектного моніторингу, вони будуть збережені згідно чинного природоохоронного законодавства.*

5. Характеристика рідкісних та зникаючих видів флори, які підлягають охороні та збереженню

Рослинний світ Житомирщини вирізняється видовим багатством і великою різноманітністю дикорослих компонентів. Загальна кількість видів флори на території регіону сягає 1600, серед них занесених до червоної книги України – 100, до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі – 20; флори з переліку додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) – 15.

Лісистість області становить 34,1 %, при цьому в адміністративних районах показник широко варіює, змінюючись від 69,8% до 6,2%.

Серед деревних порід реєстрували насадження хвойних та твердолистяних порід, сосново-дубові ліси, вільхові ліси, березові ліси різного віку домінування видів: сосна, ялина, дуб, бук, береза, осика, вільха та чагарники.

Відповідно до частини 5 статті 12 Закону України «Про Червону книгу України», не допускається оприлюднення відомостей про точне місце перебування (зростання) об'єктів Червоної книги України та інших відомостей про них, якщо це може призвести до погіршення умов охорони та відтворення цих об'єктів. З цих позицій, інформація про місця перебування тварин Червоної книги, що є об'єктами незаконного полювання або торгівлі, або про місця зростання рослин Червоної книги України, що є об'єктами незаконного вилучення з природи для комерційних чи утилітарних цілей, є конфіденційною. До зазначеної інформації застосовується частина 8 статті 4 Закону «Про оцінку впливу на довкілля» та частини 9 і 18 «Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля» (постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026).

За результатами проведених польових науково-дослідних робіт у межах ділянок планованої діяльності підприємства, де будуть здійснюватися суцільні санітарні рубки, не виявлено видів флори та фауни, які занесені до Червоної книги та включені до переліку рідкісних і зникаючих видів фауни та флори (додаток 1, 2 і 3 Бернської Конвенції та з додатку 1 Резолюції №6 (1998). За умови, якщо такі будуть виявлені під час відводів або ж безпосереднього проведення рубок вони повинні бути збережені згідно чинного законодавства.

У кварталах лісництв, що входять до об'єкту Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) види рослин під охороною Резолюції 6 Бернської конвенції - відсутні.

Санітарні рубки спрямовані на оздоровлення і посилення біологічної стійкості лісів, запобігання пошкодженню шкідниками лісу та захворюванням.

Причинами погіршення санітарного стану лісів є ураження сильного ступеню деревостанів паразитичними видами: верхівковий короїд, трутовик справжній, коренева губка.

Планована діяльність - суцільні санітарні рубки будуть проводитися відповідно до діючого природоохоронного законодавства України. За умови, виявлення раритетних видів під час відводів або ж безпосереднього проведення рубок вони будуть збережені згідно чинного природоохоронного законодавства.

6. Характеристика рідкісних та зникаючих видів фауни, які підлягають охороні та збереженню

На території Житомирщини водиться близько 3 000 видів тварин. Загальна чисельність видів фауни налічує близько 60 видів ссавців, близько 300 – птахів, 8 – плазунів, 11 – земноводних, риб – близько 300 та інші.

До переліку Червоної книги України занесено 98 видів, до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) – 10, з Резолюції 6 Бернської конвенції (Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі – 20, занесених до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції) – 10. Видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA) – 10, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS) – 12.

Відповідно до Санітарних правил в лісах України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 року №555 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 року №756) та наказу Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства «Щодо заборони здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування хижих птахів, занесених до Червоної книги України та чорного лелеки, токовищ глухарів, тетеруків» (№ 32 від 31.03.2017 року) визначено заборону здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування птахів, занесених до Червоної книги України, в радіусі:

- до 500 метрів – для хижих птахів;
- 1000 метрів – чорного лелеки;
- 300 метрів – токовищ глухарів і тетеруків.

Територія об'єкту *Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348)* розташована в Коростенському районі і має важливе значення як екокоридор птахів та місцеіснування видів птахів з Червоної книги України: лелека чорний

(*Ciconia nigra*), крячок малий (*Sterna albifrons*), скопа (*Pandion haliaetus*), лунь лучний (*Circus pygargus*) та інших.

Місце постійного гніздування рідкісних та зникаючих видів птахів і тварин, скупчення мігруючих птахів, що входять до переліку видів Резолюції 6 Бернської конвенції, Червоної книги України, таких, що знаходяться під регіональною охороною на ділянках території планованої діяльності та поблизу не виявлено.

Орнітологічних і зоологічних заказників та водно-болотних угідь загальнодержавного чи міжнародного значення в районі спостереження і поблизу немає.

Домінантним видом у молодих соснових суборах є синиця велика, а субдомінантним – зяблик звичайний. За кількістю видів птахів переважають наземно гніздові види чагарникового ярусу та крони. В сосново-дубових суборах 60-90 років домінує зяблик, субдомінантом виступає синиця і збільшується кількість видів дуплогніздовиків. Найбільшу кількість видів птахів-дуплогніздовиків характерна для вікових дібров, що пов'язано з великою кількістю дуплистих дерев і таких, що підходять для утворення нових дупел. Лісові території з деревами віком від 20 до 40 років використовуються дуплогніздовиками переважно в якості кормової бази – як кормовий біотоп, у старшій групі – як гніздовий біотоп (Плига А.В.).

Зміна щільності населення орнітоценозу в сторону збільшення спостерігаються в процесі зростання віку лісових насаджень.

За результатами поточного лісопатологічного обстеження насаджень ДП «Малинський лісгосп АПК» було виявлено ураження деревостану верхівковим короїдом у різних лісництвах.

Масове враження хвойних насаджень жуками-короїдами (родина Scolytidae) стає проблемою світового рівня, оскільки набуває масовості та ознак екологічної катастрофи в багатьох країнах. За даними Державного агентства лісових ресурсів України, перші осередки всихання соснових лісів, спричинені короїдами було зафіксовано у 2011 році в Житомирській області. Починаючи з 2015 року стрімке поширення цих шкідників реєстрували у північно-західному напрямку, а з 2017 року – в центральних областях України, у лісостеповій зоні, зокрема, на її

Лівобережжі. Станом на початок 2019 року в Україні загальна площа уражених лісів, підпорядкованих Держлісагентству, становила понад 413 тис. га, з яких: насадження сосни звичайної – 222 тис. га та ялини європейської – 27 тис. га.

Найбільш агресивними та шкідливими представниками родини Scolytidae вважають Верхівкового короїда – *Ips acuminatus*, який пошкоджує різні види сосни, ялин, рідше смереку, модрину, зрідка ялівець. Сезонність льоту жуків в Україні пов'язана із кліматичною зоною розташування лісової екосистеми та з періодом настанням тепла (переважно травень місяць) Питання поширення верхівкового короїда вивчалось рядом вчених: Поліщук П.В., Волошина Н.О. (2020); Ландін В.П., Кучма Т.Л. та ін. (2020), Бурдуланюк А.О. (2018); Мешкова В.Л., Кочетова А.І. (2015); Нікуліна Т.В. (2014); Терехова В.В., Сальницька М.О. (2014) та інші.

Складність боротьби з короїдами полягає у недостатній ефективності хімічних методів їх знищення, внаслідок низької доступності об'єктів застосування. Тому, протидію цим стовбуровим шкідникам орієнтовано на раціональне ведення лісового господарства, використання викладки ловчих дерев і феромонних пасток та дотримання карантинних заходів. Головний засіб профілактики на сьогодні – вилучення уражених дерев до появи нового покоління.

В період з 2015 по 2017 роки на території ДП «Малинський лісгосп АПК» було виявлено і ліквідовано насаджень уражених верхівковим короїдом на загальній площі 1061 га. Проведення суцільних санітарних рубок буде здійснюватися з дотриманням Санітарних правил в лісах України, затверджених Постановою КМ України від 27 липня 1995 р. № 555, щодо збереження біорізноманіття, розробки в першу чергу пошкоджених та всихаючих насаджень.

За результатами аналізу відомості чергової лісосіки на 2023 р. ДП «Малинський лісгосп АПК» рубок формування і оздоровлення лісів – суцільних санітарних, встановлено, що планована діяльність буде проводитися в окремих виділах і ділянках кварталів _____ Барвінківського лісництва, території яких перехрещуються із об'єктом Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) (Додаток А).

Квартально-видільний перелік надається у звіті з конфіденційною інформацією.

Підставою для включення цих кварталів і виділів до відомості чергової лісосіки було проведене обстеження насаджень з осередками масового розмноження і розповсюдження стовбурових шкідників, за результатами якого складено акт поточного лісопатологічного обстеження (від 03.12.2021р.) (Додаток Б). За результатами лісопатологічного обстеження було реєстровано втрати захисних властивостей лісу внаслідок впливу біотичного чинника – стовбурових шкідників, переважаючими видами серед яких є представники родини *Curculionidae*, підродина *Scolytinae*: короїди верхівковий і шести зубчастий (*Ips acuminatus* та *Ips sexdentatus*), великий і малий соснові лубоїди (*Tomicus piniperda* та *T. minor*), коренева губка (*Heterobasidion annosum*).

Поточний стан довкілля на території планової діяльності ДП «Малинський лісгосп АПК» – задовільний. Причиною погіршення санітарного стану є пошкодження насаджень верхівковим короїдом.

ВИСНОВОК

1. Метою проведення післяпроектного моніторингу до початку планованої діяльності було оцінити стан біологічного різноманіття, наявність і локалізацію раритетних представників рослинного тваринного світу, що знаходяться в об'єктах Смарагдової мережі, відповідно до Висновку з оцінки впливу на довкілля від 26.09.2022 року №21/01-202112229176/1 планованої діяльності «Суцільні санітарні рубки – площа 661,6 га, Коростенський район, Житомирська область» в ДП «Малинський лісгосп АПК» Житомирського обласного комунального агролісогосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради та плану післяпроектного моніторингу.

2. Територія лісового господарства частково входить до об'єкту Смарагдової мережі *Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348)* в межах кварталів або частини цих кварталів, а саме: Ворсівського (кв. _____), Барвінківського (кв. _____) та Привітнянського лісництв (кв. _____). Під охороною Резолюції 6 Бернської конвенції в *Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348)* знаходиться 10 видів тварин, а саме: 2 види амфібій, 1 - рептилія, 4 - риби, 2 - птахи і 1 - безхребетних.

Зі східної сторони найближче розташовані до об'єкту *Teteriv river valley (UA0000320)* Смарагдової мережі квартали _____ Привітнянського лісництва, де охороняються 2 види рослин та 8 видів тварин, а саме: 1 вид ссавців, 2 - амфібій, 1 - рептилій, 4 - риби.

Квартально-видільний перелік надається у звіті з конфіденційною інформацією.

3. Рубки формування і оздоровлення лісів - суцільні санітарні будуть проводитися в Барвінківському лісництві на окремих виділах та ділянках у кв. _____, які перехрещуються із об'єктом Смарагдової мережі *Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348)* (квартально-видільний перелік надається у звіті з конфіденційною інформацією). Втрати захисних властивостей лісу пов'язані з ураженням деревостану стовбуровими шкідниками, переважаючими видами серед яких є: короїди верхівковий і шестизубчастий (*Ips acuminatus* та *Ips sexdentatus*), великий і малий соснові лубоїди (*Tomicus piniperda* та *T. minor*),

коренева губка (*Heterobasidion annosum*). Ділянки визначені для проведення планованої діяльності відповідно до акту лісопатологічного обстеження та включені до відомості чергової лісосіки. Планована діяльність у карталах, виділах та ділянках, що включені до об'єкту Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) буде здійснюватися відповідно до діючого природоохоронного законодавства.

4. Природні оселища включені до Резолюції 4 Постійного комітету Бернської конвенції «Про зникаючі природні оселища, що потребують спеціальних заходів для їх збереження» в межах території планованої діяльності відсутні. На території ідентифіковано біотопи F 9.1, E 3.4, G 1.11, G1C, G3.1, які на даний час не знаходяться під охороною Резолюції 4 Бернської конвенції в межах об'єкту Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region (UA0000348) і Teteriv river valley (UA0000320). Ймовірні наслідки планованої діяльності від суцільних санітарних рубок не несуть загрози для особливо цінних природних оселищ, оскільки останні знаходяться в межах об'єктів природно-заповідного фонду області, де відповідно до чинного природоохоронного законодавства заборонено плановану діяльність, а в об'єкті Смарагдової мережі Irsha river valley in Zhytomyr region - відсутні.

5. Можливий негативний вплив на природні оселища, рослинний і тваринний світ під час проведення суцільних санітарних рубок, з подальшим лісовідновленням на місцях зрубів в межах ДП «Малинський лісгосп АПК» Житомирської області зумовлений шумовими ефектами від роботи технологічного обладнання та автотранспорту, а також присутності людей на технологічних майданчиках. Запобігання негативному впливу від діяльності буде забезпечено дотриманням природоохоронних вимог і допустимих норм.

Список використаних джерел

1. Вінніченко Т.С. Рослини України під охороною Бернської конвенції / Вінніченко Т. С. – К.: Хімджест, 2006. - 176 с.
2. Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні / Полянська К. В., Борисенко К. А., Павлачик П. (Pawel Pawlaczyk) та ін. / під ред. д.б.н. А. Куземко. – К., 2017. - 304 с.
3. Кравець П.В., Лакида П.І., Кременецька Є.О., Тищенко В.М., Сагайдак А.В. та ін. Інституційна розбудова лісової сертифікації в Україні. – К.: ННЦІАЕ, 2009. – 250с.
4. Кременецька Є.О., Тищенко В.М., Сагайдак А.В. Методологія підходу щодо збереження ключових помешкань лісових тварин під час проведення рубок лісу // Лісове і мисливське господарство: сучасний стан та перспективи розвитку. Збірник наук. статей учасників міжнародної науково-практичної конференції. – Том 1. – Житомир, 2008. – С. 110 -114.
5. Методика здійснення громадського контролю за лісозаготівлями. Версія 1.5 / Д.Ю. Карабчук, Р.Р. Вицега, А.В. Павелко, М.Г. Голуб, В.Д. Попович. Львів, 2018. – 129 с.
6. Національний каталог біотопів України / За ред. А. А. Куземко, Я. П. Дідуха, В. А. Онищенка, Я. Шеффера. - К.: ФОП Клименко Ю.Я., 2018. - 442 с.
7. Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. — К.: Наукова думка, 1987. — 548 с.
8. Орлов О.О. Забезпеченість охорони видів судинних рослин, занесених до III видання «Червоної книги України», в об'єктах природно-заповідного фонду Житомирської області // Вісник ЖНАЕУ: Загальна екологія та агроекологія № 1, 2009.
9. Оселищна концепція збереження біорізноманіття: базові документи Європейського Союзу / Ред. О.О. Кагало, Б.Г. Проць. – Львів: ЗУКЦ, 2012. – 278 с.
10. Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали / Кол. авт., під ред. Куземко А. А., Борисенко К. А. – К.: «LAT & K», 2019. – 78 с.

11. Тлумачний посібник оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони. Третій проект версії 2015 року. Адаптований неофіційний переклад з англійської / укладачі: А.Куземко, С. Садогурська, К. Борисенко, О. Василюка – К., 2017. – 124 с.
12. Фауна України: охоронні категорії. Довідник / О.Годлевська, В.Різун, Г. Фесенко, Ю.Куцоконь, І.Загороднюк, М. Шевченко, Д. Іноземцева; ред.. О.Годлевська, Г.Фесенко. –Видання друге, перероблене та доповнене. – Київ, 2010. – 80 с.
13. Фесенко Г. В. Птахи фауни України (польовий визначник) / Г. В. Фесенко, А. А. Бокотей. — К., 2002. — 416 с.
14. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха - К.: Глобалконсалтинг, 2009. - 900 с.
15. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова - К.: Глобалконсалтинг, 2009. - 600 с.
16. List of officially adopted Emerald Network sites (December 2020) / Document prepared by the Directorate of Democratic Participation. – 2020. – 59 p.

ДОДАТКИ

Матеріали надаються у звіті з конфіденційною інформацією.

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

Доктор біологічних наук, професор
завідувач кафедри екології
Український державний університету
імені Михайла Драгоманова
Волошина Н.О.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'N.O. Voloshina', written in a cursive style.